

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta (HE 230/2021 vp): Asia on saapunut sosiaali- ja terveysvaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty perustuslakivaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Eduskunta-aloite

Esityksen yhteydessä valiokunta on käsitellyt seuraavan aloitteen:

- Toimenpideoite TPA 5/2021 vp Ano Turtiainen at Toimenpideoite pakkorokotusten estämisestä

Lausunto

Asiasta on annettu seuraava lausunto:

- perustuslakivaliokunta PeVL 51/2021 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut (etäkuuleminen):

- lakimies Mirka-Tuulia Kuoksa, sosiaali- ja terveysministeriö
- ylilääkäri Paula Tiittala, sosiaali- ja terveysministeriö
- lainsäädäntöneuvos Mira Turpeinen, oikeusministeriö
- ylitarkastaja Oona Mölsä, Etelä-Suomen aluehallintovirasto
- apulaisylilääkäri Eeva Ruotsalainen, Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri
- kaupunginasiainmies Anna Kukkola, Helsingin kaupunki
- tartuntataudeista vastaava lääkäri Teija Puhto, Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri
- epidemiologi, tartuntatautilääkäri Sirpa Räsänen, Tampereen kaupunki
- työhyvinvointipäällikkö Sami Uusitalo, Tampereen kaupunki
- edunvalvontajohtaja Marja Lounasmaa, Ammattiliitto Jyty ry
- johtaja Hanna-Maija Kause, Hyvinvointiala HALI ry
- toiminnanjohtaja Maria Löfgren, Julkisan koulutettujen neuvottelujärjestö JUKO ry
- Työelämäasiantuntija Merja Hyvärinen, Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry
- lakimies Tanja Salisma, Kehitysvammaisten Tukiliitto ry
- työmarkkinalakimies Eeva Vesterbacka, Kunta- ja hyvinvointialueuuyöntajat KT

Valiokunnan mietintö StVM 37/2021 vp

- edunvalvontajohtaja Anne Sainila-Vaarno, Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer ry
- terveystieteellinen asiantuntija Mervi Kattelus, Suomen Lääkäriliitto ry
- toiminnanjohtaja Else-Mai Kirvesniemi, Tehy ry
- johtava juristi Matias Nyman, Tehy ry

Valiokunta on saanut kirjalliset lausunnot:

- sisäministeriö
- valtiovarainministeriö
- työ- ja elinkeinoministeriö
- Tietosuojavaltuutetun toimisto
- Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira)
- Suomen Kuntaliitto
- Ahvenanmaan maakunnan hallitus
- Invalidiliitto ry
- SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
- Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- Suomen Hammaslääkäriliitto ry
- Suomen Kätilöliitto ry
- Vanhustyön keskusliitto ry

HALLITUKSEN ESITYS JA EDUSKUNTA-ALOITE

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan tartuntatautilain väliaikaista muuttamista siten, että laissa säädettäisiin covid-19-taudin vakaville seuraamuksille alttiiden sosiaalihuollon asiakkaiden ja terveydenhuollon potilaiden hengen ja terveyden suojaamisesta minimoimalla heidän riskiään saada covid-19-tartunta heidän kanssaan lähikontaktissa työskenteleviltä henkilöiltä.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja järjestävälle ja tuotavalle julkiselle tai yksityiselle toimijalle velvollisuus huolehtia covid-19-taudin vakaville seuraamuksille alttiiden asiakkaiden ja potilaiden suojaamisesta varmistamalla, että näiden asiakkaiden ja potilaiden kanssa työskentelevällä henkilökunnalla ja opiskelijoilla on joko covid-19-taudin sairastamisen tai covid-19-rokotusten antama suoja covid-19-tautia vastaan. Erityisestä syystä työnantaja voi käyttää em. asiakkaiden ja potilaiden kanssa työskentelyyn henkilöä, jolla ei ole riittävää suojaa covid-19-tautia vastaan. Esityksessä ehdotettua sääntelyä sovellettaisiin myös virkamiehiin ja viranhaltioihin.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan väliaikaisesti säädettäväksi työnantajalle oikeus käsitellä työntekijöiden covid-19-rokotussuojaa tai sairastettua covid-19-tautia koskevia terveystietoja.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian ja olemaan voimassa 31.12.2022 saakka. Sen 1 ja 3 momenttia sovelletaan kuitenkin vasta 30 päivän kuluttua lain voimaantulosta.

Valiokunnan mietintö StVM 37/2021 vp

Toimenpideoite

TPA 5/2021 vp. Toimenpideoitteessa ehdotetaan, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin tartuntatautilain ja erityisesti sen 48 §:n selkeyttämiseksi niin, että pakkorokotuksia ei kansalaisille eikä terveydenhuoltohenkilökunnalle sen perusteella suoriteta.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Esityksen tavoitteet

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että tartuntatautilakiin lisätään väliaikaisesti uusi 48 a §, jossa säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaiden ja potilaiden suojaamisesta covid-19-taudilta. Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa kaikissa tehtävissä, joihin liittyy lähikontaktin aiheuttama tartuntariski covid-19-taudin vakaville seuraamuksille alttiille asiakkaille tai potilaille, saa pykälän 1 momentin mukaan käyttää vain erityisestä syystä henkilöä, joka ei ole osoittanut, että hänellä on rokotuksen tai enintään kuusi kuukautta aikaisemmin sairastetun laboratoriovarmistetun taudin antama suoja covid-19-tautia vastaan. Työntekijä, joka ei lääketieteellisistä syistä voi ottaa rokotetta, voi osoittaa suojan covid-19-tautia vastaan todistuksella hänelle enintään 72 tuntia ennen työvuoroon saapumista tehdyn covid-19-testin negatiivisesta tuloksesta. Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi työnantajan oikeudesta käsitellä terveystietoja ja 3 momentissa toiminnasta tilanteesta, jossa työntekijä ei täytä 1 momentissa säädettyjä edellytyksiä.

Esityksen mukaan (s. 12) sen tavoitteena on suojata erityisesti covid-19-taudin vakaville seurauksille alttiiden sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja käyttävien asiakkaiden ja potilaiden henkeä ja terveyttä. Esityksen mukaan sääntelyllä olisi mahdollista lisäksi turvata sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön terveyttä ja työturvallisuutta sekä osaltaan turvata myös riittävien sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen saatavuutta.

Sääntelyn voidaan perustuslakivaliokunnan lausunnon (PeVL 51/2021 vp) mukaan katsoa merkitsevän sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöön kohdistuvaa, työntekijän terveydentilaa koskevaa vaatimusta. Sääntelyssä ei perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan ole kyse pakollisesta rokotuksesta (kappale 3).

Liittyen siihen, että covid-19-rokotteet ehkäisevät myös viruksen erittymistä ja tarttumista ihmisestä toiseen perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan (kappale 6), että rokotus voi edistää niin sanotun epäsuoran suojan syntymistä, millä on olennaista merkitystä suojelemaan covid-19-taudin vakaville seuraamuksille alttiita asiakkaita ja potilaita. Perustuslakivaliokunta toteaa, että ehdotettua rokotussuojan vaatimista heidän kanssaan lähikontaktissa olevalta henkilöstöltä voidaan pitää oikeasuhtaisena.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää esitettyä sääntelyä perusteltuna ja sen tavoitteita erityisen tärkeinä. Myös perustuslakivaliokunta toteaa (kappale 5), että ehdotetulle sääntelylle on selvästi hyväksyttävät perusteet. Sosiaali- ja terveysvaliokunta yhtyy myös perustuslakivaliokunnan näkemykseen (kappale 3) siitä, että ehdotetussa sääntelyssä on kyse velvollisuudesta varmistaa, että säännöksissä tarkoitetuille potilas- ja asiakasryhmille annettavissa palveluissa käytetään vain sel-

Valiokunnan mietintö StVM 37/2021 vp

laista henkilöstöä, jolla on suoja covid-19-tautia vastaan. Asiakkaiden ja potilaiden sekä henkilöstön hengen ja terveyden suojeleminen sekä terveydenhuoltojärjestelmän toimintakyvyn säilyttäminen epidemian aikana ovat sosiaali- ja terveystieteiden näkemyksen mukaan erittäin painavia perusteita ehdotetun 48 a §:n säätämiseksi.

Suhde tartuntatautilain 48 §:n säätelyyn

Voimassa olevan tartuntatautilain 48 §:ssä säädetään työnantajan velvollisuudesta käyttää tarpeellisen rokotussuojan omaavaa henkilöstöä tartuntatautiin vakaville seuraamuksille alttiiden potilaiden ja asiakkaiden kanssa sosiaalihuollon ja terveydenhuollon toimintayksiköiden asiakas- ja potilastiloissa työskentelyssä. Hallituksen esityksessä ehdotettu 48 a §:n säätely muistuttaa monilta osin voimassa olevaa 48 §:ää.

Tähän viitaten sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta korostaa, että tartuntatautilaki sisältää jo nyt säännökset sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijältä edellytettävästä rokotesuojasta. Vaikka ehdotettu säätely eräiltä osin poikkeaa 48 §:n säätelystä, ei nyt ehdotettu säätely siten sen peruslähtökohdiltaan säädä uudenaikaisesta velvoitteesta, vaan työntekijältä on voitu jo aiemmin katsoa edellytettävän rokotesuojaa tehtävissä, jotka liittyvät muiden henkilöiden hengen ja terveyden suojaamiseen. Valiokunnan näkemyksen mukaan ehdotetulla väliaikaisella säätelyllä siten lähtökohtaisesti täsmennetään sitä, että tämä jo voimassa olevaan lainsäädäntöön perustuva velvoite on työntekijällä meneillään olevan epidemian torjumiseksi myös covid-19-tautiin liittyen.

Hallituksen esityksessä on varsin laajasti (s. 17—20) selostettu, miksei nyt ehdotettuun oikeustilaan olisi mahdollista päästä voimassa olevaa 48 §:ää soveltamalla. Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan (kappale 2) hallituksen esityksestä osin poikkeavakin tulkinta olisi kuitenkin mahdollinen. Perustuslaista ei toisaalta perustuslakivaliokunnan mukaan johdu estettä ehdotetulle säätelylle, jota voidaan pitää oikeustilaa selkeyttävänä.

Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan saaman selvityksen mukaan voimassa olevan 48 §:n soveltamiseen liittyy epäselvyyttä erityisesti siitä, voidaanko 48 §:n nojalla edellyttää rokotesuojaa muiden kuin 2 momentissa mainittujen tartuntatautiin varalta. Myös ylimpien laillisuusvalvojen näkemykset ja ratkaisukäytäntö ovat olleet osin ristiriitaisia. Tällä perusteella sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö on katsonut, että 48 a §:ää koskeva esitys on ollut perusteltua antaa, ja pitänyt tältä osin säätelyn selkeyttämistä välttämättömänä.

Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta pitää tärkeänä, että nykyisessä epidemiatilanteessa sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön rokotesuojasta säädetään selkeästi ja siten, ettei työnantajan oikeudesta edellyttää rokotesuojaa covid-19-tautia vastaan ole epäselvyyttä. Valiokunta pitää näin ollen ehdotettua säätelyä perusteltuna. Valiokunta toteaa, että ehdotettu säätely voi kuitenkin osaltaan aiheuttaa tulkintaepäselvyyksiä tartuntatautilain 48 §:n soveltamisesta. Valiokunta toteaa, että nyt ehdotettu 48 a §:n säätely on katsottu tarpeelliseksi väliaikaisena säätelynä nimenomaisesti kohdistettavan covid-19-epidemian torjuntaan eikä siitä tule tehdä tulkintapäätelmiä 48 §:n soveltamisesta yleisemmin. Valiokunta toistaa aiemman kantansa (mm. StVM 9/2021 vp, s. 13) tartuntatautilain kokonaisuudistuksen tarpeesta ja korostaa tarvetta selkeyttää tässä yhteydessä myös 48 §:n soveltamisalaa sekä pykälän 1 ja 2 momentin suhdetta. Valiokunta painottaa,

Valiokunnan mietintö StVM 37/2021 vp

että 48 §:n tulkinnalla on nyt meneillään olevaa covid-19-epidemian torjuntaa laajempi merkitys myös muiden tartuntatautiin torjunnassa.

Lähikontakti

Ehdotetussa 48 a §:ssä tarkoitettua suojaa edellytetään työntekijöiltä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa kaikissa sellaisissa tehtävissä, joihin liittyy lähikontaktin aiheuttama tartuntariski covid-19-taudin vakaville seuraamuksille alttiille asiakkaille tai potilaille. Esityksen säännöskoh- taisten perustelujen mukaan (s. 29) tehtävillä, joihin liittyy lähikontaktin aiheuttama tartuntariski asiakkaalle tai potilaille, tarkoitettaisiin kaikkia niitä tehtäviä ja toimenpiteitä, joissa asiakkaalla tai potilaalla olisi covid-19-taudin tartuntamekanismit tuntien mahdollisuus altistua kyseiselle taudille.

Sääntely ei siis rajoittuisi pelkästään sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden tehtäviä hoitavaan henkilöstöön, vaan se koskisi perustelujen mukaan myös esimerkiksi sellaisissa sii- vous- tai ruokahuollon tehtävissä toimivia henkilöitä, jotka tehtäviään hoitaessaan voisivat ai- heuttaa asiakkaalle tai potilaalle covid-19-tartuntariskin esimerkiksi ollessaan hänen kanssaan sa- massa tilassa tai huoneessa. Covid-19-suojaa ei kuitenkaan tulisi edellyttää tilanteessa, jossa so- siaali- ja terveydenhuollon palveluissa työskentelevä henkilö toimisi esimerkiksi taloushallinnos- sa tai sairaalan keittiössä sellaisissa tehtävissä, joihin ei sisältyisi ollenkaan covid-19-taudin va- kaville seuraamuksille alttiiden asiakkaiden ja potilaiden tapaamista (HE s. 29).

Suoja covid-19-tautia vastaan olisi kuitenkin esityksen mukaan perusteltua olla myös sellaisissa tehtävissä toimivilla, jotka eivät ole suorassa lähikontaktissa asiakkaaseen tai potilaaseen mutta jotka voisivat levittää tartuntaa edelleen sellaiseen henkilöstöön, joka työskentelisi tehtävissä, joihin sisältyisi lähikontaktin aiheuttama tartuntariski covid-19-taudin vakaville seuraamuksille alttiille asiakkaille ja potilaille. Näin ollen esimerkiksi tietyllä terveyskeskuksen tai sairaalan osaston henkilöstöllä tai saman sosiaalihuollon asumisyksikön työntekijöillä tulisi olla tarvittava suoja covid-19-tautia vastaan, jotta asiakkaiden ja potilaiden riski saada tartunta olisi mahdolli- simman pieni. Tämä toteuttaisi osaltaan perustelujen mukaan myös työturvallisuutta kyseisissä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa (HE s. 29—30).

Sosiaali- ja terveysvaliokunta yhtyy perusteluissa esitettyihin näkökohtiin perustellusta suojan laajuudesta asiakkaisiin ja potilaisiin kohdistuvan tartuntariskin vähentämiseksi. Valiokunta to- teaa kuitenkin, että säännöksen sanamuodon mukaan vaatimus kohdistuu nimenomaisesti tehtä- viin, joihin liittyy lähikontaktin aiheuttama tartuntariski.

Esitykseen ei saadun selvityksen mukaan sisälly tarkkaa määritelmää lähikontaktille, koska tar- tuntariskin muodostumiseen vaikuttavat useat tekijät ja riskin arviointi on tilannekohtainen. Eh- dotettu sääntely kohdistuu lähikontaktin aiheuttamaan tartuntariskiin, ja perusteluissa täsmenne- tään, että lähikontakti määrittyy Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tai sairaanhoitopiiriin sekä kunnan tartuntataudeista vastaavan lääkärin asiantuntijatietoon covid-19-taudin tarttumiseen liit- tyivistä riskeistä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen toimenpideohjeen mukaan altistumisen ai- heuttava lähikontakti voi olla muun muassa yli 15 minuutin oleskelu suljetussa tilassa (24 tunnin aikana) esimerkiksi työ-, kokous- tai odotustilassa.

Valiokunnan mietintö StVM 37/2021 vp

Sääntely kattaa myös sosiaalialan yksityisiä toimijoita, joilla ei välttämättä ole riittävää asiantuntemusta arvioida lähikontaktista johtuvaa tartuntariskiä ja sitä, keihin kaikkiin työntekijöihin suojaamisvaatimus tulee ulottaa. Valiokunta katsoo, että suojaamisvaatimuksen soveltaminen edellyttää ohjeistusta alan toimijoille ja tarvittaessa säännöksen täsmentämistä soveltamisessa mahdollisesti ilmenevien tarpeiden mukaan.

Poikkeukset covid-19-taudilta suojatun henkilökunnan käyttöön

Täyttä covid-19-suojaa vailla olevan työntekijän käyttö erityisestä syystä

Ehdotetun 48 a §:n 1 momentin mukaan työnantaja voi erityisestä syystä käyttää asiakkaiden ja potilaiden kanssa työskentelyyn henkilöä, jolla ei ole riittävää suojaa covid-19-tautia vastaan. Esityksen säännöskohtaisten perustelujen mukaan erityisenä syynä suojaamattoman henkilöstön käyttämiselle voi olla suojan edellytykset täyttävän henkilöstön puute tilanteessa, joissa asiakkaiden tai potilaiden turvallisuus edellyttää henkilöstön läsnäoloa eikä vaatimukset täyttävää henkilöstöä ole nopeasti tai ylipäänsä saatavilla. Lisäksi erityisenä syynä pidetään perustelujen mukaan tilannetta, jossa henkilö on aloittanut covid-19-rokotesarjan, mutta ei vielä ole saanut täyttä rokotesarjaa rokotteiden antovälin vuoksi.

Valiokunta korostaa, että covid-19-taudilta suojaamattoman henkilökunnan käytölle erityisestä syystä on asetettava korkea kynnyksen ottaen huomioon säännöksen tavoite suojata covid-19-taudin vakaville seuraamuksille alttiiden asiakkaiden ja potilaiden henkeä ja terveyttä minimoimalla heidän riskiään saada covid-19-tartunta heidän hoitoonsa ja hoivaansa tai niihin liittyviin muihin tehtäviin osallistuvilta henkilöiltä. Lisäksi valiokunta pitää erityisen syyn käytön korkeaa kynnystä tärkeänä sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön terveyden suojelemiseksi.

Valiokunta kiinnittää myös huomiota siihen, että ehdotetussa säännöksessä ei edellytetä rokotusten tai sairastetun taudin suojaa vailla olevien työntekijöiden testaamista tilanteissa, joissa heitä joudutaan poikkeuksellisesti käyttämään säännöksen tarkoittamasta erityisestä syystä. Valiokunta korostaa, että työnantajan on näissäkin tilanteissa niin työntekijöiden kuin potilaiden ja asiakkaiden suojaamiseksi huolehdittava riittävästä terveysturvallisuudesta esimerkiksi asianmukaisin suojavarustein, hygienia-toimin, työjärjestelyin sekä vapaaehtoisuuteen perustuvien testausjärjestelyin. Valiokunta painottaa, ettei läpäisytestausten riskin vuoksi suojavarusteista, hygienia-toimista tai testauksesta oireiden tai altistuksen ilmetessä ole perusteltua tinkiä silloinkaan, kun henkilöstöllä on rokotusten tai sairastetun taudin suoja. Lisäksi valiokunta painottaa, että rokotussarjan aloittaneiden työntekijöiden kohdalla työnantajan on varmistuttava siitä, että vajaan rokotussuojan liittyvä erityinen syy suunnitellun mukaisesti poistuu työntekijän rokotussuojan täydentyessä.

Lääketieteellisestä syystä rokottamattomat henkilöt

Ehdotetun säännöksen mukaan henkilö, jolla on lääketieteellinen syy sille, ettei hän voi ottaa covid-19-rokotetta, voi työskennellä osoittamalla aina enintään 72 tuntia aikaisemmin otetun covid-19-testin negatiivisen tuloksen. Valiokunta toteaa täsmennyksenä, että pykälän sanamuodon mukaisesti edellytetään 72 tuntia aikaisemmin otetun testin negatiivista tulosta, vaikka esityksen perusteluissa on käytetty virheellistä tuntimäärää (48 h).

Valiokunnan mietintö StVM 37/2021 vp

Lääketieteellisen syyn vuoksi covid-19-todistuksen saamiseksi tehtävät testit ovat tartuntatautilain 58 k §:n perusteella maksuttomia. Valiokunta huomauttaa, että hallituksen esityksen mukaisen sääntelyn esitetään olevan voimassa 31.12.2022 asti, kun 58 k § on voimassa vain 30.6.2022 asti. Valiokunta pitää tärkeänä, että lääketieteellisestä syystä rokottamattomalle henkilölle mahdollistetaan maksuton covid-19-testaus koko nyt ehdotetun sääntelyn voimassaoloajan ja edellyttää, että valtioneuvosto arvioidessaan väliaikaisesti voimassa olevan covid-19-taudin torjuntaa koskevan sääntelykokonaisuuden jatkotarpeita varmistaa näiden testien maksuttomuuden.

Lääketieteellinen syy henkilön rokottamattomuudelle arvioidaan esityksen perustelujen mukaan Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen ohjeistuksen mukaisesti. Perustelujen mukaan lääketieteelliset syyt olla ottamatta rokotusta ovat hyvin harvinaisia ja hyvin harvalla sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa työskentelevällä on lääketieteellinen syy rokottamattomuudelleen. Tällainen syy voi olla esimerkiksi se, että henkilö on saanut harvinaisen vakavan allergisen reaktion rokotuksen jälkeen eikä vaihtoehtoista rokotetta ole tarjolla, tai henkilö on saanut aiemman koronarokotuksen jälkeen sydänlihastulehduksen. Työntekijän tulee esityksen perustelujen mukaan esittää luotettava todistus siitä, että hänellä on lääkärin toteama lääketieteellinen syy sille, ettei hän voi covid-19-rokotetta ottaa.

Lääketieteellisistä syistä rokottamattomien työntekijöiden covid-19-testauksen tavoitteena on pienentää näiden henkilöiden hoidettavilleen tai hoivattavilleen tai muulle henkilökunnalle aiheuttamaa tartuntariskiä ja mahdollistaa heidän työntekonsa. Valiokunta korostaa, että jos lääketieteellisistä syistä rokottamatta jäänyt työntekijä ei halua osoittaa covid-19-suojaa säännöllisellä testaamisella, työnantajan tulee kohdella häntä yhdenvertaisesti muusta syystä rokottamattomien henkilöiden kanssa. Näissä tilanteissa tulee työnantajan tarjota myös lääketieteellisistä syistä rokottamattomalle työntekijälle muuta työsopimuksen mukaista työtä tai jos tällaista ei ole tarjolla, muuta työntekijälle sopivaa työtä. Lisäksi valiokunta painottaa, että tilanteessa, jossa työnantajalla on erityinen syy käyttää myös covid-19-taudilta suojaamatonta henkilöä ehdotetun säännöksen tarkoittamissa tehtävissä, ei testiä voida myöskään edellyttää lääketieteellisestä syystä rokottamattomalta henkilöltä. Tällöin työnantajan tulee kuitenkin edellä kuvatuilla muilla tavoin huolehtia riittävästä terveysturvallisuudesta asiakkaiden ja potilaiden sekä henkilökunnan terveyden turvaamiseksi.

Vailla covid-19-suojaa olevan työntekijän asema

Jos työntekijällä ei ole riittävästä covid-19-suojaa, työnantajan on ehdotetun 48 a §:n 3 momentin mukaan tarjottava työntekijälle muuta työsopimuksen mukaista työtä tai jos tällaista ei ole tarjolla, muuta työntekijälle sopivaa työtä. Jos sopivaa työtä ei ole tarjolla tai työntekijä ei suostu sitä vastaanottamaan, työnantajalla ei ole ehdotetun säännöksen perusteella työnteon estymisen ajalta palkanmaksuvelvollisuutta, ellei toisin ole sovittu. Säännöksen perustelujen mukaan työntekijän työnteke estyy tällöin hänen työntekeodellytystensä puuttumisen vuoksi eli kysymys on tällöin työnteon estymisestä työntekijästä johtuvasta syystä. Covid-19-suojan puuttuminen ei kuitenkaan muodosta työnantajalle työsopimuslain (55/2001) 7 luvun 2 §:n mukaista irtisanomisperustetta.

Valiokunnan mietintö StVM 37/2021 vp

Valiokunta korostaa muun työn tarjoamisen ensisijaisuutta työntekijän aseman turvaamiseksi. Työnantajan työntarjoamisvelvollisuus on laaja, se on voimassa koko työnteon estymisen ajan ja se koskee kaikkea työntekijälle, virkamiehelle ja viranhaltijalle sopivaa työtä.

Esityksen perusteluissa (s. 33) on lähdetty siitä, että palkanmaksun keskeytyessä työnteon estymisen ajalta työntekijästä johtuvasta syystä työntekijällä ei ole myöskään oikeutta työttömyysturvalain (1290/2002) mukaisiin etuuksiin. Työntekijän toimeentuloa voidaan näissä tilanteissa turvata toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) mukaisella toimeentulotuella, jos henkilön tai perheen tulot ja varat eivät enää riitä välttämättömiin jokapäiväisiin menoihin. Toimeentulotuki on kuitenkin viimesijainen etuus, jonka myöntämiseen ja määrään vaikuttavat kaikki kotitalouden käytettävissä olevat tulot ja varat.

Valiokunta korostaa, että sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköt voivat osaltaan omilla toimillaan lisätä rokotuskattavuutta ja -myöntyvyyttä. Valiokunta painottaa erityisesti rokotusten ottamista helpottavien käytäntöjen merkitystä, kuten mahdollisuutta käydä rokotuksessa työajalla. Lisäksi valiokunta pitää tärkeänä, että rokotuskattavuuden lisäämiseksi selvitetään työterveyshuollon nykyistä laajempaa ja mahdollisuuksien mukaan myös apteekkien hyödyntämistä rokotamisessa.

Kaikkien työntekijöiden testaaminen vaihtoehtona rokottamiselle

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on myös tuotu esille, että covid-19-testi tulisi tehdä kaikille, jotka ovat rokottamattomia tai jotka eivät ole sairastaneet covid-19-tautia. Myös perustuslaki-valiokunta kiinnittää lausunnossaan huomiota siihen, että hallituksen esityksen (s. 22—23) mukaan myös sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön testaaminen ennen työvuoron alkua olisi mahdollinen keino vähentää asiakkaiden ja potilaiden riskiä saada tartunta hoiva- tai hoitoyksiköissä.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että rokottamattomien työntekijöiden säännönmukainen testaaminen voisi lähtökohtaisesti olla vaihtoehtoinen keino potilaiden ja asiakkaiden sekä henkilökunnan terveyden suojelemiseksi. Testaaminen ei kuitenkaan suojaa työntekijää itseään tartunnan saamiselta, mikä on vastoin esityksen tavoitteita. Lisäksi testattu henkilö voi myös testausvälin aikana saada tartunnan ja tartuttaa työssä ollessaan eteenpäin myös muita henkilöitä. Valiokunnan sosiaali- ja terveysministeriöltä saaman selvityksen mukaan kaikkien rokottamattomien työntekijöiden säännönmukainen testaaminen voisi myös vaarantaa muun terveydenhuollon testaustoiminnan saatavuutta ja epidemian ehkäisyä yleisesti.

Kansallisen covid-19 testaus- ja jäljitysstrategian (STM 10.12.2021) mukaan antigeenitestit tunnistavat parhaiten oireisten henkilöiden tartunnat, kun oireiden alkamisesta on kulunut 1—5 päivää. Epidemiatilanteissa tai kohderyhmissä, joissa koronavirustartuntojen esiintyvyys on korkea, voidaan antigeenitestausta hyödyntää myös oireettomien henkilöiden testaamiseen. Antigeenikotitestien käyttö voi strategian mukaan hyödyttää epidemianhallintaa, mutta samalla on tiedostettava niihin liittyvä vähäisempi herkkyys ja arvioitava mahdollisen väärän negatiivisen tuloksen aiheuttamaa riskiä. Strategian mukaan mahdollisuuksia käyttää kotitestejä esimerkiksi työpaikkojen tai oppilaitosten terveysturvallisuuden parantamiseksi tulee lisätä. Valiokunta kuitenkin painottaa, että covid-19-taudin vakaville seuraamuksille alttiiden sosiaali- ja terveydenhuollon

Valiokunnan mietintö StVM 37/2021 vp

asiakkaiden ja potilaiden turvaamiseksi ehdotetun 48 a §:n mukaisissa tilanteissa ja tehtävissä työntekijöiden testauksen tulee tapahtua palvelujärjestelmän vastuulla luotettavasti eikä esimerkiksi itse tehtävän kotitestauksen voida katsoa olevan tähän tarkoitukseen riittävää. Valiokunta korostaa, että kotitestaus ei korvaa epidemian torjunnassa palvelujärjestelmän toimesta tapahtuvaa testausta, vaan on yksi lisäkeino epidemian hillitsemiseksi.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta katsoo, että vaikean epidemiatilanteen jatkuessa tulee potilaiden ja asiakkaiden sekä henkilökunnan terveyden suojaamiseksi edistää esimerkiksi nopeamman ja edullisemmän antigeenitestauksen järjestämistä työntekijöille erityisesti tilanteissa, joissa työnantaja erityisistä syistä käyttää täyttä covid-19-suojaa vailla olevia työntekijöitä. Lisäksi valiokunta korostaa, että on syytä selvittää, millä kaikilla keinoilla suojainvarusteiden, turvavälin ja hygieniaohjeistusten lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöä on mahdollista suojella heidän työssään koronaviruksen eri varianttien aiheuttamilta tartunnoilta.

Henkilötietojen käsittely

Henkilötietojen käsittelyperuste

Työnantajan oikeus henkilötietojen käsittelyyn (48 a §:n 2 momentti) perustuu hallituksen esityksen perustelujen (s. 32) mukaan EU:n tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan d ja e alakohtiin sekä 9 artiklan 2 kohdan i alakohtaan. Perusteluissa (s. 41) todetaan lisäksi, että ehdotettu sääntely on 6 artiklan 1 kohdan d alakohdan mukaisesti tarpeen toisen kuin rekisteröidyn itsensä elintärkeiden etujen suojaamiseksi.

Perustuslakivaliokunnan saaman selvityksen mukaan eräät viitatuista käsittelyn oikeusperusteista eivät kuitenkaan mahdollista kansallista henkilötietojen käsittelyä koskevaa tai tarkentavaa lainsäädäntöä. Sosiaali- ja terveysvaliokunnan on perustuslakivaliokunnan mukaan (kappale 9) syytä tarkkaan selvittää henkilötietojen käsittelyn perusteen asianmukaisuus tietosuoja-asetuksen kannalta kiinnittäen huomiota myös valitun perusteen merkitykseen esimerkiksi rekisteröidyn tietosuoja-asetuksen 21 artiklassa säädetyn vastustamisoikeuden kannalta.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että kansallista liikkumavaraa liittyy vain tiettyihin tietosuoja-asetuksen käsittelyperusteisiin. Kansallisen henkilötietojen käsittelyä koskevan erityislainsäädännön on kiinnityttävä sellaiseen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan mukaiseen alakohtaan, joka mahdollistaa kansallisen sääntelyn.

Kyseeseen voivat valiokunnan näkemyksen mukaan oikeusperusteena ehdotetun sääntelyn kohdalla tulla alakohdat c (rekisterinpitäjän lakisääteinen velvoite) sekä e (yleistä etua koskeva tehtävä tai julkisen vallan käyttäminen). Sen sijaan hallituksen esityksessä mainittuun d alakohtaan ei sisälly kansallista liikkumavaraa, eikä siihen voida sen vuoksi liittää kansallista henkilötietojen käsittelyä koskevaa tai tarkentavaa lainsäädäntöä.

Alakohtaan e perustuvaan käsittelyyn liittyy rekisteröidyn oikeus vastustaa henkilötietojen käsittelyä, ja jos hän tekee näin, rekisterinpitäjä ei saa enää käsitellä kyseisiä tietoja, ellei se pysty osoittamaan käsittelylle olevan huomattavan tärkeä ja perusteltu syy tai jos käsittely on tarpeen

Valiokunnan mietintö StVM 37/2021 vp

oikeusvaateen laatimiseksi, esittämiseksi tai puolustamiseksi. Rekisteröidyn vastustamisoikeutta ei liity sellaiseen käsittelyyn, jota koskeva sääntely annettaisiin c alakohdan perusteella.

Valiokunta toteaa, että nyt ehdotetun 48 a §:n kohdalla sinänsä voitaisiin saadun selvityksen perusteella katsoa huomattavan tärkeän ja perustellun syyn vaatimuksen täyttyvän, jolloin rekisterinpitäjällä olisi oikeus tietojen käsittelyyn myös e alakohdan perusteella, vaikka rekisteröity tätä vastustaisi.

Valiokunta kuitenkin toteaa, että sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tuottajilla on laissa säädetty velvollisuus turvata palvelujen asiakas- ja potilasturvallisuus. Tällöin ehdotetun 48 a §:ään liittyvä henkilötietojen käsittelyperuste on valiokunnan näkemyksen mukaan tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohta. Näin ollen on myös yksiselitteistä, ettei käsittelyyn liity rekisteröidyn vastustamisoikeutta.

Työntekijän antama selvitys

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on noussut esiin erisuuntaisia näkökohtia siitä, onko työnantajan tarpeen ja voiko työnantaja edellyttää 48 a §:n 1 momentissa tarkoitettua selvitystä työntekijältä rokotuksen tai sairastetun taudin antamasta suojasta kirjallisesti vai riittääkö esimerkiksi suullinen selvitys.

Suojan toteennäyttäminen on pykälässä säädetty työntekijän velvollisuudeksi. Pykälän yksityiskohtaisten perustelujen (s. 30) mukaan henkilön tulisi esittää työnantajalle tai palvelujen tuottajalle riittävä ja luotettava selvitys covid-19-tautia vastaan saamastaan suojasta. Valiokunta toteaa lisäksi, että pykälän ilmaisu "osoittaa" merkitsee tässä asiayhteydessä sellaista toteen näyttämistä ja todistamista, jota työnantajalla on oikeus pyytää kirjallisesti. Työnantajalla on valiokunnan näkemyksen mukaan oltava mahdollisuus kirjalliseen selvitykseen asianmukaisen suojan varmistamisen lisäksi myös, jotta työnantaja kykenee osoittamaan esimerkiksi valvontaviranomaisille, että se on täyttänyt osaltaan sääntelyyn liittyvät velvoitteet suojata asiakkaita ja potilaita sekä työntekijöitä. Säännös mahdollistaa kuitenkin työnantajan harkintavallan esimerkiksi poikkeuksellisissa kiiretilanteissa sopia muunkinlaisesta luotettavasta selvityksestä sekä siihen liittyen kirjallisen selvityksen toimittamisesta jälkikäteen.

Henkilötietojen käsittely henkilöstövuokrauksessa

Hallituksen esityksen perustelujen mukaan (s. 1) covid-19-taudin vakaville seuraamuksille alttiiden asiakkaiden ja potilaiden suojaamisen varmistamista koskeva velvoite säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja järjestävälle ja tuottavalle julkiselle tai yksityiselle toimijalle.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa nousi esiin tarve selkeyttää menettelyjä sen osalta, mikä taho vastaa henkilöstövuokraustilanteessa riittävän covid-19-tautisuojaan varmistamisesta 48 a §:n mukaisissa tehtävissä ja mikä taho saa käsitellä henkilöstövuokrausyritysten välittämien työntekijöiden covid-19-tautisuojaan koskevia tietoja. Sosiaali- ja terveysministeriöltä saadun selvityksen mukaan lakiehdotuksen 48 a §:ää ei ole tämän johdosta tarpeen muuttaa.

Valiokunnan mietintö StVM 37/2021 vp

Valiokunta toteaa, että pykälän 2 momentin mukaan oikeus käsitellä 48 a §:n 1 momentissa tarkoitettuihin tehtäviin soveltumista koskevia tietoja on ainoastaan työnantajalla. Näin ollen vastuuta 1 momentissa tarkoitettun suojan varmistamisesta on hallituksen esityksen perusteluista poiketen suojan olemassaolon todentamisen osalta myös henkilöstövuokrausyrityksellä silloin, kun työntekijä on työsuhteessa kyseiseen yritykseen. Tällöin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja järjestävä tai tuottava toimija kantaa osaltaan vastuuta edellyttämällä sopimusvelvoitteella henkilöstövuokrausyritykseltä pykälän tarkoittamiin tehtäviin sellaista vuokratyöntekijää, jolla lain edellyttämä suoja on. Koska ainoastaan työnantajalla on oikeus käsitellä kyseisiä tietoja, on henkilöstövuokrausyrityksellä tätä kautta vastuuta suojan olemassaolon sekä tietojen oikeellisuuden varmistamisessa.

Valiokunta toteaa, että valtioneuvoston on tältä osin tarkoin seurattava sääntelyn toimivuutta sekä arvioitava vastuiden toteutumisen tarkoituksenmukaisuutta ja selkeyttä erityisesti asiakas- ja potilasturvallisuuden varmistamisen näkökulmasta etenkin, kun sosiaali- ja terveydenhuollon valvontaviranomaisilla ei ole toimivaltaa valvoa henkilöstövuokrausyrityksiä. Tarvittaessa sääntelyä on muutettava.

Kustannusten korvaaminen

Esityksen mukaan (s. 12—13) työnantajalle voi aiheutua hallinnollisen työmäärän lisääntymisen ohella kustannuksia työntekijöiden covid-19-suojan tarkastamisen järjestämisestä sekä muista tiedon hankintaan liittyvistä kuluista, kuten tiedon käsittelystä ja kirjaamisesta. Lisäksi työnantajalle voi syntyä kustannuksia erilaisten työntekijöiden siirtojen ja sijaisjärjestelyiden järjestämisestä tilanteissa, joissa vailla riittävää covid-19-taudin suojaa oleva työntekijä ei voi työskennellä tavallisissa työtehtävissään.

Valiokunta toteaa, että hallitus on covid-19-epidemian johdosta tartuntatautilakiin tehtyjen väliaikaisten muutosten yhteydessä todennut (mm. HE 105/2021 vp, s. 39 ja siihen liittyen StVM 18/2021 vp, s. 7), että se on sitoutunut korvaamaan covid-19-epidemiaan liittyvät välittömät kustannukset kunnille ja kuntayhtymille niin kauan kuin tautitilanne ja hybridistrategian toimeenpano sitä edellyttävät. Myös julkisen talouden suunnitelman mukaisesti kaikki koronaan liittyvät välittömät kustannukset katetaan täysimääräisesti kehyksen ulkopuolisina menoina vuosina 2021—2023.

Voimaantulo

Lain ehdotetaan tulevan voimaan mahdollisimman pian ja olevan voimassa ensi vuoden loppuun. Sen 48 a §:n 1 ja 3 momentteja ehdotetaan kuitenkin sovellettaviksi vasta 30 päivän kuluttua lain voimaantulosta. Valiokunta pitää siirtymäaikaa tarkoituksenmukaisena, jotta työnantajat ehtivät varmistua henkilöstön suojan riittävydestä ja ryhtyä mahdollisesti tarvittaviin muihin toimenpiteisiin ja rokottamattomat työntekijät voivat tarvittaessa aloittaa rokotesuojan hankkimisen.

Valiokunnan mietintö StVM 37/2021 vp

Seuranta

Esityksen vaikutusarvioiden (s. 13) mukaan esityksellä ei ole merkittäviä pidemmän aikavälin vaikutuksia sosiaali- ja terveysalan houkuttelevuuteen sääntelyn määräaikaisuuden vuoksi. Toisaalta esitys saattaa lyhyellä aikavälillä vaikeuttaa työvoiman saatavuutta.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta korostaa perustuslakivaliokunnan tavoin (kappale 10) tarvetta seurata hyvin tarkkaan ehdotetun muutoksen toteutumista ja etenkin sen vaikutuksia perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaiseen julkisen vallan velvollisuuteen turvata jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut sekä edistää väestön terveyttä.

Toimenpidealoite

Valiokunta ehdottaa covid-19-epidemian vuoksi sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöön kohdistuvasta työntekijän terveydentilaa koskevasta vaatimuksesta säätämistä. Sääntelyssä ei perustuslakivaliokunnankaan lausunnon mukaan ole kyse pakollisesta rokotuksesta. Sosiaali- ja terveysvaliokunta ei pidä tarpeellisena tartuntatautilain muuttamista toimenpidealoitteessa tarkoitetulla tavalla. Valiokunnan kannasta seuraa, että toimenpidealoite on hylättävä.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 230/2021 vp sisältyvän lakiehdotuksen.

Eduskunta hylkää toimenpidealoitteen TPA 5/2021 vp.

Valiokunnan mietintö StVM 37/2021 vp

Helsingissä 20.12.2021

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

varapuheenjohtaja Mia Laiho kok
jäsen Pekka Aittakumpu kesk
jäsen Kaisa Juuso ps
jäsen Arja Juvonen ps
jäsen Pia Kauma kok
jäsen Noora Koponen vihr
jäsen Merja Kyllönen vas
jäsen Aki Lindén sd
jäsen Hanna-Leena Mattila kesk
jäsen Veronica Rehn-Kivi r
jäsen Minna Reijonen ps
jäsen Heidi Viljanen sd
varajäsen Aino-Kaisa Pekonen vas
varajäsen Paula Werning sd

Valiokunnan sihteerinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Sanna Pekkarinen
valiokuntaneuvos Päivi Salo
valiokuntaneuvos Harri Sintonen

Valiokunnan mietintö StVM 37/2021 vp
Vastalause /ps

Vastalause

Perustelut

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä ei kannata hallituksen esitystä, jolla painostetaan sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijät ottamaan rokote, ja esittää tilalle tehokkaampana keinona tartuntojen leviämisen estämiseksi työntekijöiden testaamista ennen työvuoron alkua pikatesteillä. Hallituksen esittämässä muodossa lakiehdotus vaarantaa terveydenhuollon kantokyvyn ja se on hylättävä.

Tautitilanteesta

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä pitää tärkeänä, että sosiaali- ja terveydenhoidon hauraita potilaita ja asiakkaita suojataan koronavirustaudilta. Perussuomalaisten valiokuntaryhmä huomauttaa, että nyt käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen julkaisun jälkeen omikronvirusmuunnoksen osuus tartunnoista on lähtenyt hyvin nopeaan kasvuun ympäri maailman, ja Suomessakin pääkaupunkiseudulla viime viikon keskiviikon tiedon mukaan jo 25 prosenttia tartunnoista oli vahvistettuja tai epäiltyjä omikrontapauksia. Maailmalla on uutisoitu omikronvirusmuunnoksen superleviämisestä, jossa yksittäisestä tartunnasta on seurannut jopa kymmeniä ns. läpäisytartuntoja, joissa virusmuunnokselle altistuneet ovat saaneet tartunnan rokotuksista huolimatta. Tämän vuoksi monet muut maat ovat ryhtyneet kiireellisiin toimenpiteisiin väestönsä tehosterokotusten nopeuttamiseksi, ja muun muassa Tanska on päättänyt antaa tehosterokotukset koko väestölleen vuodenvaihteeseen mennessä. Suomessa vastaaviin toimenpiteisiin ei ole ryhdytty.

Terveydenhuollon kantokyvystä

Perustuslakivaliokunnan lausunnossa todetaan, että arviolta noin 55 000 sote-alalla työskentelevää on vailla suojaa covid-19-tautia vastaan. Noin 31 000 on sellaisia, joilla ei ole ensimmäistään rokotetta eikä sairastetun taudin antamaa suojaa. Esitykseen ei sisälly arviota siitä, kuinka tämä joukko jakaantuu maassamme alueellisesti. Suomessa ilmaantuvuus on edelleen kasvussa: 17.12.2021 tiedon mukaan edeltävien 14 vuorokauden ilmaantuvuusluku oli 384,5, ja tehohoidossa oli 50 potilasta ja erikoissairaanhoidossa 158 potilasta. Myös alueelliset ilmaantuvuusluvut ovat korkealla tasolla, ja Pohjois-Karjalaa lukuun ottamatta alueellinen ilmaantuvuusluku on yli 100.

Koronapandemian aiheuttama uhka terveydenhuollon kantokyvylle on aikaisemmin arvioitu niin vakavaksi, että Suomi on ollut koronavirustilanteen vuoksi poikkeusoloissa 16.3.—16.6.2020 ja 1.3.—27.4.2021. Valmiuslain voimassaoloaikana 16.3.—16.6.2020 käytössä olivat valmiuslain 93 ja 94 §:t, joiden nojalla voitiin poiketa sosiaali- ja terveysalan työntekijöiden lepoaikoja, ylityötä, vuosilomaa ja irtisanomisaikaa koskevista säännöksistä. Tämän lisäksi molempina soveltamisajanjaksoina olivat käytettävissä valmiuslain 86 ja 88 §:t, joiden perusteella sosiaali- ja terveysministeriö sekä aluehallintovirastot voivat ohjata sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköiden toimintaa sekä kunnat voivat väliaikaisesti luopua kiireettömän hoidon määrärajoista. Terveydenhuoltojärjestelmän kantokyky ei ole merkittävästi noussut kyseisiin ajankohtiin verrattuna; sen sijaan ilmaantuvuusluku on tällä hetkellä korkeampi kuin valmiuslain soveltamisajanjaksoina.

Valiokunnan mietintö StVM 37/2021 vp
Vastalause /ps

Onkin pääteltävissä, että lakiehdotuksen mukainen erityinen syy kaiken saatavilla olevan koulutetun työvoiman käyttöön voi toteutua koko maassa hyvin nopeasti. On epäloogista pyrkiä heikentämään terveydenhuoltojärjestelmän kantokykyä jopa 55 000 henkilön osalta tällaisessa tilanteessa. Mikäli erityisiä syitä ei todeta olevan, on selvää, että tarve julistaa poikkeusolot ja ottaa käyttöön valmiuslain 86 ja 88 §:t, mahdollisesti jopa 93 ja 94 §:t, voi seurata terveydenhuollon kantokyvyn turvaamiseksi varsin nopeasti. Tämä aiheuttaisi kohtuuttoman tilanteen rokotettujen työntekijöiden osalta, kun he joutuisivat omalla työllään paikkaamaan tämän hallituksen esityksen mukaisen lainsäädännön seurauksena syntyneen, jopa 55 000 henkilön työvoimapulan.

Perustuslakivaliokunta korostaa lausunnossaan tarvetta seurata hyvin tarkkaan ehdotetun muutoksen toteutumista ja etenkin sen vaikutuksia perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaiseen julkisen vallan velvollisuuteen turvata jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveystalvet sekä edistää väestön terveyttä. Lisäksi perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että hallituksen esityksen mukaan myös sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön testaaminen ennen työvuoron alkua olisi mahdollinen keino vähentää asiakkaiden ja potilaiden riskiä saada tartunta hoiva- tai hoitoyksiköissä.

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä toteaa, että hallituksen esityksen mukaisen lainsäädännön toteutuminen esitetyssä muodossaan vaarantaa terveydenhuollon kantokyvyn, voi johtaa poikkeusolojen julistamiseen eikä edes tosiasiallisesti vähennä asiakkaiden ja potilaiden riskiä saada tartunta hoiva- tai hoitoyksiköissä, kun virusmuunnosten yleistyessä läpäisytartuntojen todennäköisyys kasvaa myös rokotettujen työntekijöiden keskuudessa eikä rokotettuja tai taudin aikaisemmin sairastaneita työntekijöitä esityksen mukaan testata säännöllisesti. Tämän lisäksi asiakkailla ja potilailla on mahdollisuus saada tartunta heidän luonaan vierailvilta henkilöiltä, joilta ei edellytetä rokotesuojaa, todistusta sairastetusta taudista tai negatiivista testitulosta. Esitetty lainsäädäntö on edellä esitetyin perustein keskeisiltä osin puutteellinen eikä johda sille esitettyjen tavoitteiden toteutumiseen, vaan on käytännössä ainoastaan keino painostaa sosiaali- ja terveysalan työntekijöitä pakkorokotuksiin.

Vaihtoehtoinen, laajamittaiseen pikatestaukseen perustuva toimintamalli

Sosiaali- ja terveysministeriö käsittelee vastineessaan varsin suppeasti perustuslakivaliokunnan lausunnossaan esiin nostamaa vaihtoehtoa sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön testaamisesta ennen työvuoron alkua tartuntariskin vähentämiseksi hoiva- tai hoitoyksiköissä. Ministeriö esittää, että kaikkien rokottamattomien työntekijöiden säännönmukainen testaaminen voisi myös vaarantaa muun terveydenhuollon testaustoiminnan saatavuutta ja epidemian ehkäisyä yleisesti.

Tosiasiallisesti kuitenkin ainoa käytännössä toimiva tapa minimoida tartuntariski ja varmistaa, ettei töihin tule sairastuneita henkilöitä, on henkilökunnan testaaminen jokaisen työvuoron alussa. Kyse ei ole koko sosiaali- ja terveysalan henkilöstöstä, vaan niistä työntekijöistä, jotka työskentelevät hauraiden asiakkaiden ja potilaiden parissa. Erityisesti tästä syystä esityksen tavoitteisiin pääsemiseksi testausvaihtoehto olisi perusteltu ja pikatestien käyttöönottoa kiirehdittävä. Pikatestien käyttö mahdollistaisi huomattavasti suuremmat testausmäärät, kun testituloksia ei tarvitse analysoida laboratoriossa. Ministeriö tarkastelee pikatestauksen hyötyjä varsin tarkoitushakuisesti ja suppeasta näkökulmasta, koska pikatestissä saatu positiivinen testitulos olisi tietenkin

Valiokunnan mietintö StVM 37/2021 vp
Vastalause /ps

syötä varmentaa laboratoriossa PCR-testillä. Pikatestien käyttö ei itsessään vaaranna muun terveydenhuollon testaustoiminnan saatavuutta, mutta voisi merkittävästi vähentää läpäisytartunnan saaneiden rokotettujen työntekijöiden aiheuttamia tartuntatapauksia.

Tietosuojaan liittyvät ongelmat

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä katsoo, että hallituksen esityksen mukaiseen sääntelyyn liittyvät työntekijän terveystietojen suojaa koskevat ongelmat ovat merkittäviä eikä niihin ole valiokuntakäsittelyssä vastattu asianmukaisella tavalla. Apulaistietosuojavaltuutettu on linjannut, että esitettyä säännöstä olisi arvioitava suhteessa tietosuojasetuksen 88 artiklaan ja esityksen mukaisesta sääntelystä olisi notifioidava komissiota artiklan 3 kohdassa todetusti. Mietinnössä ei ole otettu kantaa notifiointiin lainkaan, ja ilmeisesti se onkin tarkoitus jättää tekemättä. Asiantuntijakuulemisissa SAK ja JHL katsoivat, että työterveyshuollon roolia ei ole huomioitu riittävällä tavalla. Perussuomalaisten valiokuntaryhmä yhtyy esitettyyn näkemykseen ja toteaa, että työntekijän terveydentilaa koskevia yksityiskohtaisia tietoja ei ole perusteltua käsitellä työterveyshuollon ulkopuolella. Samoin ongelmaksi muodostuu vuokrahenkilöstön asema ja sen valvominen, koska Valviralla ei ole toimivaltaa valvoa henkilöstövuokrausyrityksiä.

Perussuomalaisten esittämä vaihtoehtoinen toimintamalli, jossa kaikki työntekijät testattaisiin työvuoron alussa, paitsi vähentäisi tartuntariskiä merkittävästi hallituksen esittämää sääntelyä enemmän ratkaisisi myös keskeisiltä osin tietosuojaan liittyvät ongelmat. Kun työntekijän työkyvyn arviointi tehtäisiin pelkästään negatiivisen tai positiivisen testituloksen perusteella, ainoa valvonnan kohde ja kirjattava tieto olisi testitulos, eikä työntekijän muuta terveydentilaa olisi tarpeen arvioida. Tällöin työntekijän yksityiselämän suojaa ei loukattaisi tarpeettomasti.

Vailla covid-19-suojaa olevan työntekijän asema

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä pitää erikoisena ja perusteettomana mietinnössä esitettyä näkemystä siitä, että hallituksen esityksen mukaisen lainsäädännön toteutuessa tilanteessa, jossa työnantajalla olisi velvollisuus etsiä rokottamattomalle työntekijälle muuta työtä, katsottaisiin työntekijän työnteon estyneen työntekijästä itsestään johtuvasta syystä, kun tällaista muuta työtä ei ole saatavilla, ja palkanmaksu voitaisiin keskeyttää tällä perusteella.

Työsopimuslain (26.1.2001/55) 5 luvun 2 §:n mukaan työnantaja saa lomauttaa työntekijän, mikäli työ tai työnantajan edellytykset tarjota työtä ovat vähentyneet tilapäisesti eikä työnantaja voi kohtuudella järjestää työntekijälle muuta sopivaa työtä tai työnantajan tarpeita vastaavaa koulutusta. Kun työnantajalle on asetettu velvollisuus etsiä rokottamattomalle työntekijälle muuta työtä, on ilmiselvää, että jos sopivaa työtä ei ole tarjolla, on kyse tilanteesta, jossa työsopimuslain 5 luvun 2 §:n mukaiset lomauttamisen perusteet täyttyvät. Kyse ei ole työnteon estymisestä työntekijästä johtuvasta syystä, jos työntekijä on käytettävissä muihin töihin, mikäli sellaisia on tarjolla, ellei työntekijä itse kieltäydy hänelle osoitetuista vaihtoehtoisista töistä. Lomauttamisesta seuraisi oikeus työttömyysturvaan lomauttamisaikana.

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä katsoo, että hallituksen esityksen 3 momentti on ristiriidassa työsopimuslain kanssa ja johtaa kohtuuttomaan tilanteeseen siltä osin kuin se sisältää mahdollisuuden keskeyttää palkanmaksu ilman lomauttamista, koska velvollisuus etsiä korvaavaa työtä

Valiokunnan mietintö StVM 37/2021 vp
Vastalause /ps

on työnantajalla, ja mikäli työnantaja ei tällaista työtä kykene osoittamaan, tilanne ei johdu työntekijästä. Tämäkin toimintatapa viittaa siihen, että hallituksen esityksen tosiasiallinen tavoite on aiheuttaa tilanne, jossa sosiaali- ja terveystieteiden työntekijät pakotetaan rokottautumaan.

Mikäli perussuomalaisten valiokuntaryhmän esittämä vaihtoehtoinen toimintamalli kaikkien työntekijöiden testaamisesta otetaan käyttöön, työntekijän asemaa ei tarvitse pohtia kuin siinä tilanteessa, että hän kieltäytyy osallistumasta testiin. Mikäli työntekijä saa pikatestistä negatiivisen testituloksen, hän voi aloittaa työnsä normaalisti; jos taas hän saa positiivisen testituloksen, hänet voidaan ohjata PCR-testiin tartunnan varmentamiseksi ja tämän jälkeen hänet ohjataan sairauslomalle. Testistä kieltäytyvän työntekijän, jolle ei ole osoitettu vaihtoehtoisia töitä, työnantaja voi lomauttaa voimassa olevan työsopimuslain 5 luvun mukaisten edellytysten täytyessä.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotus hyväksytään muutettuna. (Vastalauseen muutosehdotukset)

että hyväksytään yksi lausuma. (Vastalauseen lausumaehdotus)

Vastalauseen muutosehdotukset

Laki

tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään tartuntatautilakiin (1227/2016) väliaikaisesti uusi 48 a § seuraavasti:

48 a §

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaiden ja potilaiden suojaaminen covid-19-taudilta

Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa kaikissa tehtävissä, joihin liittyy lähikontaktin aiheuttama tartuntariski covid-19-taudin vakaville seuraamuksille alttiille asiakkaille tai potilaille, saa käyttää ainoastaan sellaista työntekijää tai muuta henkilöä, joka on osallistunut ennen työvuoron alkua covid-19-testiin ja antanut negatiivisen testituloksen.

Työnantajan tai työn tilaajan on pidettävä työvuorolistaa ja tallennettava tieto henkilön testauksesta ja testituloksesta työvuorolistan yhteyteen. Tieto testauksesta on tallennettava myös silloin, kun työn tekee itsenäinen ammatinharjoittaja tai muu sellainen henkilö, joka ei ole työsuhteessa työn tilaajaan. Tietojen käsittelyssä noudatetaan yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain 5 §:n 2 momenttia. Työnantajan tai työn tilaajan on säilytettävä hallussaan olevat työntekijän terveydentilaa koskevat tiedot erillään muista keräämistään henkilötiedoista. Työn-

Valiokunnan mietintö StVM 37/2021 vp
Vastalause /ps

antajan on säilytettävä tiedot niin kauan kuin ne ovat tarpeen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja koskevan valvonnan toteuttamiseksi, kuitenkin enintään yhden vuoden ajan siitä, kun 1 momentissa tarkoitettu henkilön soveltuvuutta koskeva arviointi on tehty.

Mikäli työntekijä kieltäytyy 1 momentissa tarkoitettusta testistä, työnantajan on ensisijaisesti tarjottava työntekijälle muuta työsopimuksen mukaista työtä tai jos tällaista ei ole tarjolla, muuta työntekijälle sopivaa työtä. Jos tällaistaakaan työtä ei ole tarjolla tai työntekijä ei suostu sitä vastaanottamaan, työnantaja voi lomauttaa työntekijän työsopimuslain (55/2001) 5 luvun mukaisessa menettelyssä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 ja on voimassa 31 päivään joulukuuta 2022. Sen 1 ja 3 momenttia sovelletaan kuitenkin vasta 30 päivän kuluttua lain voimaantulosta.

Vastalauseen lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, joilla sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköissä otetaan käyttöön antigeenipikatestit hauraiden asiakkaiden ja potilaiden vierailijoiden testaamiseksi ja asiakkaiden, potilaiden sekä työntekijöiden suojaamiseksi tartunnoilta.

Helsingissä 20.12.2021

Arja Juvonen ps
Kaisa Juuso ps
Minna Reijonen ps